

KORRALDUS

07.10.2025 nr DM-122096-16

Ilvese II liivakarjääri keskkonnaloa andmisest keeldumine

1. OTSUS

Arvestades alljärgnevat ning võttes aluseks maapõueseaduse § 48, § 55 lõike 2 punkti 12 ja § 13, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 52 lõike 1 punkti 4 ja 6, haldusmenetluse seaduse § 61 lõike 1 ning lähtudes Verston Eesti OÜ (registrikood 11947047) 08.11.2022 esitatud maavara kaevandamise keskkonnaloa taotlusest nr T-KL/1015565, **otsustan:**

1.1. Keelduda ettevõttele Verston Eesti OÜ maavara kaevandamise keskkonnaloa andmisest Ilvese II liivakarjääri mäeeraldisel.

1.2. Käesolev korraldus jõustub teatavakstegemisest.

2. ASJAOLUD

Verston Eesti OÜ (registrikood 11947047, aadress Pärnu tn 128, Paide linn, Paide linn, Järva maakond) esitas 08.11.2022 Keskkonnaametile Ilvese II liivakarjääri mäeeraldise maavara kaevandamise keskkonnaloa (edaspidi *kaevandamisluba*) taotluse T-KL/1015565 (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 08.11.2021 dokumendina DM-122096-1).

2.1. Keskkonnaloa taotluse läbivaatamine

Taotletav Ilvese II liivakarjäär asub Pärnu maakonnas Saarde vallas Ilvese külas jäädes riigiomandisse kuuluvale Surju metskond 1 (tunnus 75601:005:0422, 100% maatulundusmaa) kinnistule, mille valitseja on Kliimaministeerium ning volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). Taotletava mäeeraldise pindala on 23,05 ha ja teenindusmaa pindala 24,76 ha.

Mäeeraldis hõlmab ehitusliiva aktiivse tarbevaru plokki 3, mille aktiivne tarbevaru on 387 tuh m³ ja kaevandatav varu on 379 tuh m³. Keskmine tootmismahd aastas 30 tuh m³. Ilvese II liivakarjääris kaevandatavat ehitusliiva kasutatakse Rail Baltic (edaspidi *RB*) raudteetrassi mulde ning muude raudteetrassiga seotud objektide ehitusel. Peale maavara ammendamist korrastatakse ala maatulundusmaaks (metsamaa). Luba taotletakse 15 aastaks.

Kaevandamisloa taotlust on kontrollinud maavarade registri volitatud töötaja (Maa-amet 15.11.2022 kiri nr 9-3/22/19419-2).

Ilvese II taotletav liivakarjäär asub Pärnu maakonnaplaneeringu järgi rohelise võrgustiku tuumala serval.

Taotletav mäeeraldis kattub täielikult maaparandussüsteemiga MÄTTARABA(TP-761), mille maaparandussüsteemi registri kood on 6114810020080002. Taotlusele oli lisatud Põllumajandusja Toidumeti 07.11.2022 kiri nr 6.2-1/12612-1, milles kooskõlastatakse kaevandamine tingimustel, et maaparandussüsteemid tervikuna peavad jääma toimima ja planeeritavad tegevused ei tohi halvendada maaparandussüsteemi kui terviku kuivendusseisundit. Kaevandamise tööde ajal ja järgselt ei tohi maaparandussüsteemi kuivenduskraavidesse ja teistesse vooluveekogudesse sattuda setet, pinnast ja vee voolu takistavaid esemeid. Vajadusel planeerida sette ja pinnase kinni püüdmiseks settebasseinid. Taotluse seletuskirjas on selgitatud, et käesolevas taotluses ei ole käsitletud karjäärist välja juhitava vee puhastamise meetmeid – see lahendatakse kaevandamise projekti koostamise käigus vastavalt PTA projekteerimistingimustele.

Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ Riigikohtu 19.05.2020 otsusega nr 3-18-529 tühistatud trassilõikude piirkonnas (edaspidi ka *RB Pärnu maakonnaplaneering*) kavandatud raudtee trassikoridor jääb taotletavast mäeeraldisest ning selle teenindusmaast ~400 m kaugusele edelasuunda.

Karjäärist 740 m kaugusel edelas asub Luitemaa looduskaitseala ja 550 m kaugusel idas asub Reiu jõe hoiuala. Luitemaa looduskaitseala kuulub Luitemaa linnualana ja Luitemaa loodusalana ning Reiu jõe hoiuala Reiu jõe loodusalana Natura 2000 võrgustiku koosseisu.

Lähimad kaitsealuste liikide leiukohad asuvad karjäärist 250 m kaugusel. Need on III kaitsekategooria liikide sulgjas õhik (Neckera pennata) leiukoht (KLO9402625) ja taiga-peenpoorik (Skeletocutis odora) leiukoht (KLO9600998). Kaevanduse mõju kaitsealustele taimedele ja seeneliikidele tõenäoline ei ole.

Lähimad kaitsealuste loomaliikide leiukohad on registreeritud Luitemaa looduskaitsealal ja Reiu jõe hoiualal. Karjäärist ligikaudu 970 m kaugusel asub II kategooria kaitsealuse liigi metsis (Tetrao urogallus) elupaik (KLO9123966) ja Rabaküla metsise püsielupaik.

Ilvese II mäeeraldis kattub RB Pärnu maakonnaplaneeringuga kehtestatud metsise hüvitusmeetmeid toetava tegevuse alaga (Rabaküla sidususkoridor). Antud RB raudtee trassilõigul ei ole raudtee ehitamine ilma hüvitusmeetmeid rakendamata võimalik. Metsise hüvitusmeetmed on määratud RB Pärnu maakonnaplaneeringuga, mis kehtestati majandus- ja tööstusministri 01.04.2025 käskkirjaga nr 47.

2.2. Menetluskäik ja menetlusosaliste ärakuulamine

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi *KeÜS*) § 47 lõike 2 kohaselt avaldatakse kaevandamisloa taotluse menetlusse võtmise kohta teade väljaandes Ametlikud Teadaanded ja kohalikus või maakondlikus ajalehes.

Kaevandamisloa menetlusse võtmine on 21.12.2022 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 21.12.2022 kirjaga nr DM-122096-4 kaevandamisloa taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest KeÜS § 46 lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud isikuid.

Keskkonnaamet saatis 21.12.2022 kirjaga nr DM-122096-5 kaevandamisloa taotluse kirjaliku arvamuse saamiseks taotletava mäeeraldise asukoha kohaliku omavalitsuse üksusele.

Keskkonnaamet saatis 31.01.2022 kirjaga nr DM-122096-7 kaevandamisloa taotluse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile riigi huvi väljaselgitamiseks.

Keskkonnaamet teavitas 21.11.2022 kirjaga nr DM-122096-3 ettevõtet Verston Eesti OÜ keskkonnaloa taotluse menetlusse võtmisest.

Saarde Vallavalitsus edastas 23.01.2023 Keskkonnaametile Saarde Vallavolikogu 19.01.2023 otsuse nr 1-3/72 Ilvese II liivakarjääri keskkonnaloa taotlusele (registreeritud KOTKAS 22.11.2022 nr DM-120572-12), millega nõustuti keskkonnaloa andmisega.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium 28.02.2023 kirjaga nr 17-1/2023/638-2 on seisukohal, et Ilvese II liivakarjäärist maavara kaevandamine on riigi majandushuvides ning loa andmine põhjendatud (registreeritud KOTKAS 28.02.2023 nr DM-122096-8).

Keskkonnaamet 10.05.2023 kirjaga nr DM-122096-9 teatas taotlejale, et menetluse käigus on selgunud, et Ilvese II liivakarjääri mäeeraldis kattub märkimisväärses osas RB ühe trassialternatiiviga (planeeringus kaalutakse ja hinnatakse mitmeid trassialternatiive). Kuna planeerimismenetluses on võimalik alati vajadusel korral menetluses tagasi liikuda, siis kuni planeeringu kehtestamiseni võib planeeringulahendus muutuda. Seega on oluline, et kõik trassialternatiivid oleksid nõ „vabad“ kuni planeering on kehtestatud. Võttes arvesse eelnevat, jätkab Keskkonnaamet Ilvese II liivakarjääri keskkonnaloa taotluse menetlust peale Rail Baltic trassi planeeringu kehtestamist ja trassi koridori kinnitamist. Vajadusel pikendame Ilvese II liivakarjääri kaevandamisloa taotluse menetluse tähtaega.

Keskkonnaamet pikendas 05.12.2023 kirjaga nr DM-122096-10, seoses RB Pärnu maakonnaplaneeringu kehtestamiseni ja trassi asukoha täpsustamiseni Ilvese II liivakarjääri keskkonnaloa taotluse menetluse tähtaega kuni 04.12.2024 ning 10.12.2024 kirjaga nr DM-122096-11 kuni 04.06.2025.

Keskkonnaamet teatas 17.06.2025 kirjaga nr DM-122096-12, et on selgunud, et Ilvese II liivakarjääri mäeeraldis asub RB raudteetrassi vahetus läheduses ja kattub RB metsise hüvitusmeetmete alaga (Rabaküla sidususkoridor). Seoses sellega palusime taotlejal kaaluda kaevandamisloa taotluse menetluse jätkamise põhjendatust ning esitada oma kirjalik seisukoht 21 kalendripäeva jooksul kirja kättesaamisest alates. Samuti teavitasime taotlejat, et kui määratud tähtajas ei ole seisukohta esitatud või tähtaega pikendatud, keeldub Keskkonnaamet kaevandamisloa andmisest. Ühtlasi pikendasime Ilvese II liivakarjääri keskkonnaloa taotluse

menetluse tähtaega kuni 17.08.2025.

Verston Eesti OÜ esitatud tähtaja jooksul oma seisukohta ei esitanud ega pikendanud vastamise tähtaega.

Kooskõlas haldusmenetluse seaduse §-dega 40, 48 ning 49 tegi Keskkonnaamet 11.09.2025 ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded avalikkusele teatavaks keskkonnaloa kohta tehtava otsuse eelnõu ning küsis ettevõttelt Verston Eesti OÜ ja asjaomastelt asutustelt 11.09.2025 kirjaga nr DM-122096-13 arvamust või vastuväiteid keskkonnaloa andmisest keeldumise otsuse eelnõule kahe nädala jooksul kirja kättesaamisest.

Verston Eesti OÜ teatas 16.09.2025 kirjaga nr 1-10/482-2025, et ei saa nõustuda Ilvese II liivakarjääri keskkonnaloa andmisest keeldumise eelnõuga ning on arvamisel, et Keskkonnaamet ei saa keeldumise lõplikku otsust teha praegusel kujul. Eelnõu jätab arvestamata MKM-i kinnitatud riigi majandushuvi, KOV-i toetuse ning proportsionaalsuse ja ülekaaluka avaliku huvi kaalumise täieliku läbiviimise. Samuti ei ole hinnatud tingimusliku loa ja leevendusmeetmete võimalikkust, kuigi need on kaevandamise kui ajutise tegevuse puhul reaalselt rakendatavad. Kokkuvõttes palus ettevõtte Keskkonnaametil väljastada maavara kaevandamise keskkonnaluba.

Ettevõtte põhjendused (*kaldkirjas sõrendatult*):

Riigi huvi on tuvastatud pädeva ministeeriumi poolt ja see on positiivne. KeA ise algatas riigi huvi väljaselgitamise (31.01.2023). MKM kinnitas 28.02.2023, et kaevandamine on riigi majandushuvides ja loa andmine on põhjendatud; argumentatsioon tugineb varustuskindlusele, RB-le lähedal paiknemisele ja CO₂ vähenemisele lühema veokauguse tõttu (sh Transpordiameti hinnang veokauguse kulumõjule). Seega ei ole tegemist riigi huviga vastuolus oleva tegevusega MaaPS § 55 tähenduses; vastupidi – riigi huvi toetab loa andmist.

Avaliku huvi ja proportsionaalsuse kaalumine on eelnõus puudulik. KeÜS § 52 lg 1 p 6 eeldab keskkonnoahu hindamist koos kaalumisega, kas ülekaalukas huvi räägib loa kasuks ning kas on võimalik rakendada leevendusmeetmeid. Eelnõu järeldab ülekaaluka avaliku huvi puudumise, kuid ei arvesta MKM-i selgesõnalist hinnangut (RB taristu varustuskindlus, kulutõhusus, kliimaeesmärgid) ega kohaliku omavalitsuse toetust. Need on avaliku huvi komponendid, mida tuleb proportsionaalselt kaaluda.

Kohaliku ja riikliku tasandi kooskõlastused toetavad loa andmist. Saarde Vallavolikogu on loa andmist toetanud (19.01.2023). MKM toetus on ühemõtteline. Need ei ole pelgalt formaalsed kooskõlastused, vaid kaalutusotsust toetavad asjaolud, mis viitavad ühiskondlikule vajadusele (RB, riigiteed, KOV objektid) ning CO₂ emissioonide vähendamisele lühema veokauguse läbi.

Keskkonnaamet nõustub ühelt poolt taotlejaga, et MKM on leidnud, et kaevandamine Ilvese II liivakarjääris on riigi majandushuvides ning ei esine vastuolu riigi huvidega varustuskindluse või lühema veokaugusest lähtuvalt. Samas märgib Keskkonnaamet kohtupraktikale tuginedes, et kohaliku omavalitsuse nõusolek ja MKM seisukoht ei ole Keskkonnaametile õiguslikult

siduvad, vaid sõltumata haldusorganite seisukohtadest kaevandamisloa menetluses on Keskkonnaametil kohustus enne loa väljastamist kontrollida ega ei esine MaaPS §-s 55 sätestatud aluseid loa andmisest keeldumiseks. MaaPS § 48 kohaselt on Keskkonnaameti pädevuses otsustada kaevandamisloa väljastamine või selle andmisest keeldumine. (TlnHKO 05.04.2024 nr 3-23-1539, p 20). Võimalik karjääri rajamise riigi huvi olemasolu või kohaliku omavalitsuse üksuse nõusolek ei kohusta luba väljastama, kui esinevad muud keeldumise alused nagu käesoleval juhul (MaaPS § 55 lg 2 p 12, KeÜS § 52 lg 1 p-d 4 ja 6).

Rail Baltica raudtee rajamine on ülekaaluka avaliku huviga. Keskkonnaamet nõustub kohtupraktikas leitud seisukohaga, et erinevaid väärtusi ja huvisid kaalukaussidele pannes tuleb vaieldamatult enam väärtustada RB Pärnu maakonna lõigu projekti edukaks elluviimiseks vajalikke meetmeid kui kaevandamisloa taotleja huvi teenida ettevõtlustulu riigimaal riigile kuuluva maavara kaevandamisest (TlnRnKo 30.01.2025 nr 3.23.1539, p 13).

RB maakonnaplaneeringu hüvitusmeetmete ala tõlgendus ei välista automaatselt kaevandamist – vajalik on sisuline kaalumine ja tingimuste rakendamine. 7.06.2025 kirjas laiendatakse planeeringu metsanduslikke piiranguid („raadamine”) järeldusele, et „seeläbi kaevandamistegevus on keelatud“. See on juriidiline tõlgendus, mitte sõnasõnaline keelunorm, ning nõuab kaasuskonkreetselt hindamist: kas ja millistel tingimustel oleks võimalik säilitada koridori funktsioon (nt etapp-kaevandamine, servade säilitamine, minimaalne puistute laius, sesoonsed tööpiirangud, häiringu juhtimine). Ilma sellise kaalumiseteta on järeldus ebapiisav.

Metsaseaduse (edaspidi MS) § 32 lg 1 sätestab, et raadamine on raie, mida tehakse, et võimaldada maa kasutamist muul otstarbel kui metsa majandamiseks. Seega, kui metsamaal soovitakse kaevandada, on selleks vaja läbi viia raadamine. MS § 32 lg 2 p 4 sätestab, et raadamist tehakse muu õigusaktidest tuleneva kehtiva projekti, hoolduskava või dokumendi alusel, mis on aluseks maa kasutamiseks muul otstarbel kui metsa majandamiseks. Kaevandamisluba on raadamise alusdokument. Seetõttu on ka kohtupraktikas leitud, et maavara kaevandamise eesmärgil tehtava raie puhul on tegemist raadamisega (RKHKo 15.10.2013 nr 3-1-35-13, p 18).

RB Pärnu maakonnaplaneeringu seletuskirja ptk 3.5.2 väljendab ühemõtteliselt, et raadamine ja seeläbi kaevandustegevus on Rabaküla siduskoridoris keelatud, nimetades 03.06.2024 seisuga teadaoleva keskkonnaloa taotlusena ka Ilvese II liivakarjääri.

Leevendus- ja asendusmeetmete võimalused on jäetud käsitlemata. Eelnõu väidab, et mõju ei ole võimalik vältida muul viisil kui loa andmisest keeldumisega. Verston juhib tähelepanu, et kaevandamine on ajutine tegevus ning võimalikud on mitmed meetmed:

- etapp-kaevandamine ja progressiivne korrastamine (metsamaa taastamine jooksvalt); minimaalse metsalise sidususe säilitamine koridori servades tööfaasis;*
- sesoonsed piirangud (mängu- ja pesitsusvaikuse tagamine);*
- dreem- ja settekaitse lahendused (kooskõlas PTA tingimustega, sh settebasseinid), mida on viidatud juba taotluse materjalides;*
- tööde logistika ja veomarsruutide kavandamine RB-le lähima liivavaru kasutuse abil, et vähendada regionaalseid veomõjusid. Ilma nende võimaluste läbitöötamiseta ei saa väita, et leevendamine oleks välistatud.*

Keskkonnaamet selgitab, et ei pea põhjendatuks Ilvese II liivakarjääris kaevandamise leevendusmeetmete käsitlemist olukorras, kus RB Pärnu maakonnaplaneeringuga on vaieldamatult selgunud, et RB ehitamine kahjustab oluliselt metsise elupaiku ning Ilvese II liivakarjääri alal on RB rajamise mõjudest tulenevalt raadamine keelatud. Ka kohtupraktikas on leitud, et kui kaalukates avalikes huvides on RB arendusalal metsise kahjustamine vältimatu, tuleb hoiduda mistahes täiendavatest kahjustavatest meetmetest ja võtta meetmeid elupaikade taastamiseks ja täiendavalt kaitse alla võtmiseks. (TlnRnKo 30.01.2025 nr 3-23-1539, p 14).

Keskkonnaameti hinnangul ei ole põhjendatud loa taotleja taotlus paluda planeeringu koostajatel täiendavalt hinnata Rabaküla sidususkoridori funktsionaalsete eesmärkide täpsustamist või kaaluda piiritlemise või tööde ajastamise võimalusi. RB hüvitusmeetmed sh Rabaküla sidususkoridori küsimused on siduvalt otsustatud RB Pärnu maakonnaplaneeringu menetluses ning planeeringu koostaja ei saa asuda kehtestamise järgselt teistsugusele järeldusele. Samuti ei ole põhjendatud täiendav ülekaaluka huvi kaalumine. Kehtestatud maakonnaplaneering väljendab avalikku huvi ning planeeringuga seatavate piirangute puhul lähtutakse samuti proportsionaalsusest.

Riigimetsa Majandamise Keskus 23.09.2025 e-kirjaga nõustus Ilvese II liivakarjääri keskkonnaloa andmisest keeldumisega.

3. KAALUTLUSED

3.1. Õiguslik alus

Maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 1 lõike 3 kohaselt kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele haldusmenetluse seaduse avatud menetluse sätteid, arvestades MaaPS erisusi.

MaaPS § 1 lõike 4 järgi kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi *KeÜS*) 5. peatükki, arvestades MaaPS erisusi.

Vastavalt MaaPS § 49 lõikele 1 esitas taotleja keskkonnaloa saamiseks keskkonnaloa andjale taotluse. MaaPS § 48 kohaselt on keskkonnaloa andja Keskkonnaamet.

Keskkonnaamet kontrollis taotleja esitatud taotlusmaterjalide vastavust MaaPS-le, KeÜS-le, keskkonnaministri 23.10.2019 määrusele nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ ning pidas andmeid piisavaks loa menetlemiseks.

Riigilõiv 1000 € on tasutud 08.11.2022 kehtinud riigilõivuseaduse § 136² lõike 1 punk 4 kohaselt.

Vastavalt MaaPS § 55 lõike 2 punkti 12 kohaselt kaevandamisloa andmisest keeldutakse ka

juhul kui taotletava kaevandamisloa alusel tehtavad tööd võivad oluliselt ebasoodsalt mõjutada kaitstavat loodusobjekti ja seda ebasoodsat mõju ei saa muul viisil vältida kui loa andmisest keeldumisega.

KeÜS § 52 lõike 1 punkti 4 kohaselt keskkonnaloa andmisest keeldutakse kui kavandatav tegevus ei vasta õigusaktidega sätestatud nõuetele ja KeÜS § 52 lõike 1 punkti 6 kohaselt kui tegevusega kaasneb keskkonnoaht, mida ei ole võimalik vältida, välja arvatud juhul, kui huvi keskkonnaloa andmiseks on ülekaalukas ja tegevusel puudub mõistlik alternatiiv ning on võetud ohu vähendamise meetmed. Keskkonnoaht on olulise keskkonnoahäiringu tekkimise piisav tõenäosus (KeÜS § 5).

3.2. Kaalutlused loa andmisest keeldumisel

Loa andja kohustus on menetluse käigus kogutud andmestiku põhjal välja selgitada, kas konkreetse loa taotluse puhul esineb MaaPS § 55 sätestatud loa andmisest keeldumise aluseid. Luba antakse, kui keeldumiseks ei esine seaduses sätestatud kaalukat põhjust.

Ilvese liivakarjäär asub Pärnu maakonnaplaneeringu järgi rohelise võrgustiku tuumalal. Rohelise võrgustiku elemendid on tuumalad ja koridorid. Tuumalad on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega looduslad, paljudele kaitsealustele liikidele olulised elupaigad või kasvukohad, millele valdavalt võrgustiku funktsioneerimine toetub. Koridorid seovad tuumalad ühtseks funktsioneerivaks tervikuks ja on liikide rände ja liikumisteedeks ühest tuumalast teise.

Pärnu maakonnaplaneeringu kohaselt tuleb maardlate kasutuselevõtul või maardlas uute karjäärade rajamisel enne maavara kaevandamise lubamist selgitada välja keskkonnamõju võimalik ulatus (keskkonnamõju hindamine; müra, tolmu ja vibratsiooni mõõtmine või modelleerimine, hüdrogeoloogilised uuringud jne) ning rakendada asjakohased meetmed kaasnevate keskkonnamõjude vältimiseks või leevendamiseks. Rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks tuleb säilitada rohelise võrgustiku terviklikkus, sidusus ja vältida looduslade killustamist.

RB Pärnu maakonnaplaneeringuga on kavandatud hüvitusmeetmed Luitemaa linnualale avalduvate leevendamatute oluliste ebasoodsate mõjude kompenseerimiseks (asenduslad ja elupaikade taastamine) ning hüvitusmeetmeid toetavad tegevused ja piirangud kuni mõju hüvitamiseni. Ilvese II mäeeraldis kattub RB metsise hüvitusmeetmeid toetava tegevusega alaga (Rabaküla sidususkoridor).

RB Pärnu maakonnaplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) koostamise käigus selgus, et sõltumata valitavast trassivariandist (kokku 6) kaasneb RB projekti elluviimisega leevendamatult negatiivne mõju metsise asurkonnale Luitemaa linnualal (sidususe kadumise oht metsise asurkonnale Luitemaa linnualal barjääriefekti tõttu). Metsise ja tema elupaikade kaitse on aga Natura 2000 võrgustikku kuuluva Luitemaa linnuala kaitse-eesmärk. Metsise asurkonna terviklikkuse ja sidususe tagamiseks töötati RB Pärnu maakonnaplaneeringu ja selle KSH käigus välja asendus- ehk hüvitusmeetmed (Rail Baltica Pärnu maakonnaplaneeringu, Lõuna-Pärnumaa planeeringu, Natura hindamise hüvitusmeetmete kava,

Roheplaan OÜ, Hendrikson DGE).

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) § 45 lg 3 sätestab, et kui hoolimata strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevast eeldatavalt ebasoodsast mõjust Natura 2000 võrgustiku alale on see tegevus alternatiivsete lahenduste puudumise tõttu siiski vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel ja erakordselt tungivatel, sealhulgas sotsiaalsel või majanduslikku laadi põhjustel, võib strateegilise planeerimisdokumendi kehtestada Vabariigi Valitsuse nõusolekul. Vabariigi Valitsus andis nõusoleku planeeringu kehtestamiseks ja seadis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile hüvitusmeetmete rakendamise kohustuse 06.02.2025 korraldusega nr 42 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/311022025012>).

Metsise hüvitusmeetmed on määratud RB Pärnu maakonnaplaneeringuga, mis kehtestati majandus- ja tööstusministri 01.04.2025 käskkirjaga nr 47.

Majandus- ja tööstusministri käskkirjas on muuhulgas välja toodud:

RB Pärnu maakonnaplaneeringuga kavandatakse hüvitusmeetmed Luitemaa linnualale avalduvate leevendamata oluliste ebasoodsate mõjude hüvitamiseks (asendusala ja elupaikade taastamine) ning hüvitusmeetmeid toetavad tegevused ja piirangud.

Hüvitusmeetmete eesmärk on tagada metsisele elupaiga samaväärne toimivus, mis on enne Rail Balticu raudtee rajamist. Rail Balticu raudtee rajamisega metsisele kaasneva ebasoodsa mõju hüvitamiseks tuleb tagada uued elupaigad 24-le metsise kukele. Selleks tuleb Lõuna-Pärnumaal raudteetrassi piirkonnas (lisaks uute püsielupaikade moodustamisele ja taastamistööde teostamisele püsielupaigas) rakendada hüvitusmeetmeid toetavaid tegevusi, mis aitavad vähendada võimalust, kus hüvitusmeetmed ei osutu seire põhjal siiski piisavalt tõhusaks ja vajalik on hakata otsima täiendavaid hüvitusalasid. Hüvitusmeetmeid toetavateks tegevusteks on:

1. varasemalt kavandatud kaitsekorralduslike tegevuste lõpule viimine olemasolevatel või planeeritud kaitstavatel aladel;
2. 2. ebasoodsat koosmõju põhjustavate tegevuste vältimine püsielupaikad ümbritsevatel sidusatel metsa-aladel –nn puhveraladel, mis on metsise põhiline elupaiga kasutusala ning mille säilimine ja kvaliteet on oluline hüvitusaladele seatud eesmärkide saavutamiseks^[1];
- 2.1. riigimaal metsise Eesti looduse infosüsteemi (edaspidi EELIS) kantud leiukohas ja Rabaküla siduskoridoris reguleeritakse metsa majandamist.

Rabaküla siduskoridori alal majandustegevust selgitab täpsemalt RB Pärnu maakonnaplaneering, selle KSH aruanne ning selleks aruande lisa 11 (Rail Baltica Pärnu maakonnaplaneeringu, Lõuna-Pärnumaa planeeringu, Natura hindamise hüvitusmeetmete kava; koostajad Roheplaan OÜ, Hendrikson DGE 2024):

RB maakonnaplaneeringu seletuskirja ptk-s 3.5.2 on kirjas: „Lõuna-Pärnumaal RB raudtee mõjualasse jäävate olemasolevate kaitsealade ümber ja hüvitusmeetmete paketi alusel moodustatavate kaitsealade ümber on määratud puhverala, kus reguleeritakse arendus- ja

majandustegevust (riigimaal metsa majandamine; riigimaal maaparandussüsteemide rekonstrueerimine, uuendamine ja hooldamine; riigi ja eramaal raadamine; eramaal uuendusraied EELIS-esse kantud metsise mängupaigas) kuni metsisele avalduva mõju hüvitamiseni ehk hüvitusmeetmete kavas toodud seireperioodi lõpuni.“

Puhveralas riigimaal on RB maakonnaplaneeringuga ette nähtud Rabaküla siduskoridor (planeeringu joonis 22), kus raadamine, lage- ja turberaied pole lubatud hüvitusmeetmete seireperioodi lõpuni (10 aastasel periood pärast hüvitusmeetmete ellu viimist). Rabaküla siduskoridor hõlmab Mättaraba ümbruse, mis jääb Rail Baltic raudtee ja Valga-Uulu maantee vahelisele alale ning Jaamaküla püsielupaigast edelasse jäävaid metsa-alasid.

Maakonnaplaneeringu seletuskirja ptk-s 3.5.2 on kirjas: „Järgnevalt on nimetatud (03.06.2024 seisuga) karjääride keskkonnanaloo taotlused ja geoloogilised uuringuruumid, mis kattuvad aladega, kus raadamine ja seeläbi kaevandamistegevus on kuni metsisele avalduva mõju hüvitamiseni keelatud, kuna nendes asukohtades karjääri avamisel kaasneks ebasoodne mõju metsisele (vt täpsemat infot KSH aruande ptk 10): Ilvese liivakarjääri keskkonnanaloo taotlus, Rabaküla liivakarjääri keskkonnanaloo taotlus, Ilvese II liivakarjääri keskkonnanaloo taotlus, Vangu II liivakarjääri keskkonnanaloo taotlus, Vangu IV uuringuruum, Vangu V uuringuruum.“

RB Pärnu maakonnaplaneeringule läbi viidud KSH aruande ptk-s 10 on põhjalikult hinnatud Ilvese II liivakarjääri mõju metsisele ja toodud välja järgmised kaalutlused:

„Rabaküla liivakarjääri keskkonnanaloo taotluse ja Ilvese II liivakarjääri keskkonnanaloo taotluse alad paiknevad Rabaküla siduskoridoris, kus raadamine (ning seeläbi ka kaevandamistegevus), lage- ja turberaied on keelatud tagamaks Luitemaa ja Kikepera-Soomaa metsiseasurkondade omavaheline sidusus. Piirkonna metsise leiukohad ja mängualad on Luitemaa linnuala mängudega funktsionaalselt seotud ja raudtee rajamisest tulenev elupaikade killustatus ja asurkonna leviala vähenemine on seotud kogu piirkonna metsise asurkonna ja mängudega. Hüvitusmeetmete rakendamine Luitemaa linnuala naabruses asuvatel metsise jaoks tähtsatel siduskoridoridel aitab seega tagada Luitemaa linnuala metsise asurkonna säilimise ja loob võimaluse Natura ala kaitse-eesmärgiks asurkonna taastumiseks.

Rabaküla siduskoridor on üks kahest Luitemaa metsise asurkonna jaoks olulisest ühendusest (põhjapoolne koridor Kikepera-Soomaa asurkonnaga ja lõunapoolne koridor Põhja-Liivimaa asurkonnaga). Muudes asukohtades ühenduskoridoride loomine eeldaks kultuurmaastiku metsastamist, kusjuures selle eelduseks oleks sobiva mullastiku olemasolu maastikul. Teistes asukohtades on tegemist viljakamate aladega, millest tulenevalt tekiks nendes kohtades metsakasvukohatüübid, mis ei ole metsistele liikumiskoridoridena atraktiivsed. Lisaks peab arvestama, et metsisele sobiva (alates 40-60 aastast) metsa kasvamine võtab aastakümneid aega, mistõttu elupaikade sidususe tekkimine väljuks Rail Balticu ebasoodsa mõju hüvitamiseks planeeritud ajaraamistikust. Kokkuvõttes puuduvad hüvitusmeetmete kavas välja toodud siduskoridori(de)le alternatiivid.

Ilvese II liivakarjääri taotletavat mäeeraldist ei ole võimalik Rabaküla siduskoridorist ka välja jätta. Riigimaal asuv metsise liikumiskoridoriks sobiv metsala Rabaküla ja Jaamaküla mängude

vahel ei võimalda koridori nihutamist viisil, et üks või teine või mõlemad potentsiaalsed karjäärialad jääks liikumiskoridorist välja. Metsise kaitse tegevuskava eelnõu järgi on sidususe tagamisel oluline tuum- ja astmelauaaladel metsise elupaikades metsamaa säilimise tagamine ning neid ühendavatel koridorides metsamaa säilimine üldjuhul vähemalt 2 km laiustes koridorides, arvestades, et taristu mõju võib ulatuda kuni 1 km kaugusele koridori mõlemast servast. Rabaküla sidususkoridor on liialt kitsas võimaldamaks selles liivakarjääri(de) avamisega kaasnevat täiendavat mõju ning häiringuid enne, kui raudteega seonduvad metsisele avalduvad mõjud on hüvitusmeetmete abil kompenseeritud. Ka juhul, kui kaevandatud alad taastada metsamaaks, muutuks see metsisele sobilikuks elupaigaks alles umbes 40-60 aastat pärast metsa istutamist.“

Kokkuvõttes, Ilvese II liivakarjäär kattub terves ulatuses RB Pärnu maakonnaplaneeringuga kehtestatud metsise hüvitusmeetmeid toetava tegevuse alaga (Rabaküla sidususkoridor).

RB Pärnu maakonnaplaneeringuga on kehtestatud hüvitusmeetmed, mille eesmärk on kompenseerida kahju, mida kavandatav raudtee projekt tekitab Luitemaa Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele. Tegevused, mille tulemusel väheneb puhveralade metsade pindala ja halveneb metsise elupaikade kvaliteet, toovad eeldatavalt kaasa olulise negatiivse mõju hüvitusaladele ja need peavad olema välistatud. Ilvese II liivakarjääri avamine Rabaküla sidususkoridori alal kahjustab metsise hüvitusmeetmete elluviimist, mille on otseselt välja toonud kehtestatud RB Pärnu maakonnaplaneering. Karjääri rajamine on seega kehtiva RB Pärnu maakonnaplaneeringuga otseses vastusolus ning esineb KeÜS § 52 lõike 1 punktist 4 tulenev keskkonnanõu andmisest keeldumise alus.

Ilvese II karjääri avamisega kaasneb oluline ebasoodne mõju RB metsise hüvitusmeetmete aladele ning hüvitusmeetmeid toetava tegevuse alale (Rabaküla sidususkoridor) ning seda ebasoodast mõju ei ole võimalik leevendada muul viisil vältida kui loa andmisest keeldumisega. Ilvese II liivakarjääri kaevandamisloa andmiseks ei ole ka ülekaalukat avalikku huvi. Karjääri avamine takistab Rail Baltic kiirraudtee rajamisega kaasnevate negatiivsete mõjude kompenseerimist Luitemaa - Laiksaare alamasurkonna soodsa seisundi säilitamiseks ja seega Luitemaa looduskaitsealal asuva metsise asurkonna soodsa seisundi tagamist. Seetõttu esinevad MaaPS § 55 lõike 2 punktist 12 ja KeÜS § 52 lõike 1 punktist 6 tulenevad keskkonnanõu andmisest keeldumise alused.

Tulenevalt eelnevast otsustab Keskkonnaamet keelduda ettevõttele Verston Eesti OÜ maavara kaevandamise keskkonnanõu andmisest Ilvese II liivakarjääri mäeeraldisel MaaPS § 55 lg 2 p 12, KeÜS § 52 lg 1 p 4 ja KeÜS § 52 lg 1 p 6 alusel.

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

[11] *Hüvitusalade kaitse-eesmärk (metsise arvukuse kasv hüvitusaladel) on saavutatav vaid juhul, kui tagatakse puhveraladel asuvate metsade pindala ja kvaliteedi säilimine. Hüvituskava koostamisel võeti aluseks eeldus, et hüvitusaladest välja jäävatel puhveraladel metsise elupaikade seisund ei halvene. Tegevused, mille tulemusel väheneb puhveralade metsade pindala ja halveneb metsise elupaikade kvaliteet, toovad eeldatavalt kaasa olulise negatiivse mõju hüvitusaladele ja need peavad olema välistatud. Seetõttu on hüvitusalade kaitse-eesmärgi saavutamiseni vajalik rakendada puhveraladel täiendavaid piiranguid.*

(allkirjastatud digitaalselt)

Siret Punnisk

juhataja

maapõuebüroo

Teadmiseks: Eesti Geoloogiateenistus, Maa- ja Ruumiamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, osäühing Rail Baltic Estonia, Riigimetsa Majandamise Keskus, Saarde Vallavalitsus

Aare Mark

vanemspetsialist

maapõuebüroo